

เดินป่าดูนกเงือกบนเทือกเขาบูโด 24

24

สดจากเยาวชน

เดินป่าดูนกเงือกบนเทือกเขาบูโด

สดจากเยาวชน

เดินป่าดูนกเงือกบนเทือกเขาบูโด

มนุษย์สัมพันธ์กับป่าโดยใช้ประโยชน์จากป่ามาเนิ่นนาน จากอดีตที่หาอาหารในป่า มาสู่การนำของป่าไปขายแลกเปลี่ยนเป็นเงินเพื่อนำมาใช้ดำรงชีพ

นกเงือก ที่อาศัยอยู่ในป่าบูโด จ.นราธิวาส สัญลักษณ์ของป่าสมบูรณ์จึงเป็นสิ่งมีค่า ชาวบ้านแถบนี้ซึ่งส่วนใหญ่ยากจนจึงนิยมล่านกเงือกจนแทบจะสูญพันธุ์

นับตั้งแต่ปี 2537 โครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือก คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เข้ามาแก้ปัญหาด้วยการขอร้องเลิกจับนกเงือก และชักชวนให้มาเป็นผู้อนุรักษ์นกเงือก ด้วยการหาทางสร้างอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน

ทีมนักวิจัยเฝ้าสังเกตพฤติกรรมใกล้ชิด

ผ่านมาหลายรุ่นหลายสมัย แนวคิดการอนุรักษ์นกเงือกจึงตราตรึงอยู่ในหัวใจของชาวบ้านแถบเทือกเขาบูโด เกิดแรงบันดาลใจให้กลุ่มเด็กรักป่า จ.สุรินทร์ มาเข้าค่ายอบรมการเรียนรู้และอนุรักษ์นกเงือกและธรรมชาติ วันที่ 8-9 พ.ค.ที่ผ่านมา ณ อุทยานแห่งชาติบูโด-สุไหงปาดี จ.นราธิวาส ร่วมกับเด็กๆ ในพื้นที่และหมู่บ้านใกล้เคียง

“เมื่อก่อนชาวบ้านจะจับลูกนกเงือกไปขายและรับจ้างลักลอบตัดไม้เถื่อนเยอะ เพราะคิดว่าได้เงินดี ต่อมาเมื่อมีโครงการอนุรักษ์นกเงือก

เส้นทางเดินป่าที่เด็กๆ ต้องเข้าไปดูนกเงือก

นกกาเขา พันธุ์หนึ่งของนกเงือก

เขาก็ชวนชาวบ้านไม่ให้เก็บลูกนก ต้องใช้เวลาหลายสิบปีกว่าจะสำเร็จ” อธิพล บัวทอง ผู้ช่วยนักวิจัยนกเงือก โครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือกเล่าให้ฟัง

ประเทศไทยมีนกเงือกทั้งหมด 13 ชนิด ในพื้นที่เทือกเขาบูโดมีนกเงือกอาศัยอยู่ 6 ชนิด นกเงือกอยู่คู่โลกของเรามา 45 ล้านปีแล้ว

เป็นสัตว์ขนาดใหญ่ประมาณ 1-2 เมตร สีขนมีสีน้ำตาล หรืออาจจะมีสีน้ำตาล หรือเทาบริเวณหนังคอ ขอบตามีสีส้มจุดจาด เราจะเห็นสีเหลืองปรากฏอยู่บนขนสีขาว หรือบริเวณปากของนก เกิดจากต่อมน้ำมันบนโคนหางของมันเอง

นกเงือกจะทำรังในโพรงไม้ แต่ไม่สามารถเจาะรังเองได้ ต้องเสาะหาโพรงที่มีอยู่ในธรรมชาติ เมื่อนกเงือกตัวเมียเข้าไปอยู่ในโพรงจะปิดปากโพรงด้วยวัสดุต่างๆ อาจจะเป็นเศษอาหาร เศษไม้ หรือดิน ผสมกับปากโพรงให้เล็กจนเหลือเพียงช่องแคบๆ เพียงพอที่จะให้พ่อนกส่งอาหารผ่านจะงอยปาก

นกเงือกตัวเมียจะออกไข่ฟักไข่และเลี้ยงลูกอยู่ภายในโพรง รอจนกว่าลูกนกจะบินได้ แล้วจึงจะเกาะเกาะปากโพรงออกมา ทั้งหมดนี้นานประมาณ 3-4 เดือน แล้วแต่นิสิตของนก ส่วนตัวผู้เองจะทำหน้าที่ดูแลตัวเมียและลูกนกที่อยู่ในโพรงอย่างเคร่งครัด มันจะหาอาหารมาให้

แม่และลูกนกกินในรัง มันจะบินมาป้อนลูกไก่หรือกินผลไม้ป่าอื่นๆ แล้วคายเมล็ดออกมา เมื่เมล็ดตกลงบนพื้นป่าก็เกิดการเพิ่มจำนวนต้นไม้บนพื้นป่ามาได้

“นกกาเขา พันธุ์หนึ่งของนกเงือก จะป้อนอาหารให้ลูกมันวันละหลายๆ รอบ นี่เขาเรียกว่าลูกเกาะ นกเงือกหัวแดงและนกเงือกหัวหงอกชอบ อีกต้นเรียกเป็นภาษายาวีว่า ตะเกาะแยแวะ ลูกสีส้มๆ ต้นมันจะติดอยู่กับต้นมะค่า” อูมา กอเซ็ง ตะดูลี ชาวบ้านในพื้นที่ผู้ผันตัวเป็นผู้ช่วยนักวิจัยโครงการ ให้ข้อมูล

นกเงือกยังกินสัตว์หลากหลายชนิดเป็นอาหาร เช่น กิ้งก่า จิ้งเหลน กิ้งกือ ตะขาบ แมงมุม ตั๊กแตน

ชีวิตรักของนกเงือกในบูโดจะเริ่มช่วงเดือนกุมภาพันธ์ เราจะเห็นนกเงือกอยู่เป็นคู่ในโพรงต้นไม้ใหญ่ในป่าบูโด ได้แก่ ต้นตะเคียน ต้นกาลอ หัว ต้นเปรี๊ยะ ต้นก้างปลา สยา

อิทธิพลบอกว่า “นกเงือกจะใช้ต้นไม้ใหญ่ทำรังและวางไข่ หากไม่มีต้นไม้ขนาดใหญ่ นกเงือกจะขยายพันธุ์ไม่ได้”

ดูนกแล้วได้แรงบันดาลใจกลับมาวาดรูป

โครงการอนุรักษ์นกเงือกศึกษาวิจัยนิเวศวิทยาของนกเงือก พบว่าปัญหาของนกเงือกไม่ทำรังวางไข่มีหลายสาเหตุ รวมทั้งปัญหาขาดแคลนต้นไม้ใหญ่ จึงเริ่มศึกษาวิจัยเพื่อสร้างโพรงเทียมและทดลองจนนกเงือกเลือกทำรังในโพรงเทียมได้ เพื่อให้นักเงือกได้มีบ้านได้ขยายพันธุ์

กลุ่มเด็กรักป่า จ.สุรินทร์ ตั้งใจรอดูนกเงือก

อูมา กอเซ็ง ตะดูลี ที่มีประสบการณ์นานกว่า 10 ปี ปัจจุบันดูแลรังเทียม 5 รัง ทุกวันต้องเฝ้าสังเกตพฤติกรรมนกแล้วจดบันทึกรายงานความเคลื่อนไหวของนกที่ทำรังในโพรงเทียมตั้งแต่เช้าจรดเย็น ข้อมูลจากชาวบ้านผู้ช่วยวิจัยนกเงือกสามารถบอกถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับป่าบูโดได้อย่างดี

การเฝ้าดูนกเงือกต้องใช้ทั้งความแข็งแรงของร่างกายในการเดินเข้าป่า ความอดทนในการเฝ้ารอเด็กๆ รอบป่าบูโด โชคดีที่ได้มีโอกาสจัดพื้นที่วิจัย และมีโอกาสติดตามที่ๆ นักวิจัยโครงการศึกษานิเวศวิทยาของนกเงือกเข้าป่าอยู่บ่อยครั้ง ทำให้ได้เรียนรู้ฝึกความเป็นคนช่างสังเกต รักและหวงแหนป่าของตน

น้องน็อต ด.ช. พิรพัฒน์ วงษ์เจริญ สมาชิกกลุ่มเด็กรักป่า จ.สุรินทร์ บอกว่า “รู้สึกเบื่อเด็กน้อยในการรอดูนกเงือก แต่

'ลูกเงาะ' อาหารที่นกเงือกชอบ

บันทึกไว้เป็นความทรงจำ

เรารู้ได้ว่าแม่นกเงือกเลี้ยงลูกอย่างไร เป็นอยู่อย่างไร”

ส่วนเด็กในพื้นที่ ด.ช.สุไลมาน หรือน้องติ บอกว่า “เคยเข้าไปดูนกเงือก กลับมาทำให้เกิดแรงบันดาลใจ อยากกลับมาดูรูป”

“การดูนกเงือก มันไม่ใช่แค่การเฝ้าดูนกเฉยๆ แต่เราจะได้เรียนรู้เรื่องต้นไม้ ธรรมชาติ ซึ่งมีเรื่องให้เราเรียนรู้ได้ไม่หยุดหย่อน” อธิพิทลบอกถึงประโยชน์ของการดูนกเงือก

ป่า นก คน แห่งบูโด สัมพันธ์สอดคล้องกันในระบบนิเวศป่าดิบหากขาดสมดุลสิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตทุกส่วน

เรื่องราวนกเงือกและผู้คนแห่งป่าบูโดจะเป็นอย่างไร ติดตามทุ่งแสงตะวัน วันเสาร์ที่ 2 มิ.ย. ตอนบูโดในดวงใจ ช่อง 3 เวลา 06.25 น.

www.payai.com

อ้อมดาว ลอยสุวรรณ